DE

BANDJERMASINSCHE AFSCHUWELIJKHEID.

In de inleiding van een belangrijk werk over Borneo's Wester Afdeeling [1] wordt ter loops melding gemaakt van de vestiging van zekeren Alexander Hare in een ander gedeelte van dat groote eiland. Later heeft een ander verdienstelijk schrijver [2] iets meer omtrent het bewuste onderwerp medegedeeld; maar zijn bestek dwong hem, zich tot algemeene trekken te bepalen en uitvoerige bijzonderheden te vermijden. Die bijzonderheden zijn dan ook niet algemeen bekend en verdienen echter der vergetelheid onttrokken te worden, als bijdragen tot de juiste waardering van het bestuur van Sir Stamford Raffles, toen hij de waardigheid bekleedde van Luitenant-Gouverneur van Java en onderhoorigheden.

Toen Raffles zich in 1810 te Malakka ophield, ter uitvoering van den hem door Lord Minto opgedragen last om betrekkingen aan te knoopen met de onder het Nederlandsch gezag staande Vorsten van den Oosterschen Archipel, was in die stad gevestigd een landgenoot, de heer Alexander Hare, die een vrij uitgestrekten handel dreef, en onder anderen kort te voren twee vaartuigen had afgezonden naar Ban-

[1] *Borneo's Wester Afdeeling enz.*, door P. J. VETH, Deel I, p. LVI.

[2] H. D. LEVYSSOHN NORMAN, *De Britsche Heerschappij over Java en onderhoorigheden in* 1811—1816, p. 98—100.

djermasin. Maar het was geen gewone ruilhandel, dien Alexander Hare, beoogde; hij wist dat Bandjermasin in het jaar 1809 door de Nederlandsche Autoriteiten was verlaten en dat de Sultan vruchteloos had gevraagd, zich onder de Britsche bescherming te mogen stellen; hij wist mitsdien dat Bandjermasin, als het ware, door de Europesche beschaving was verstooten, en dit juist was het, waardoor Bandjermasin in zijne schatting was geworden eene aanlokkelijke verblijfplaats, want A. Hare had eene levenswijs gekozen, die zelfs door de Oostersche inschikkelijkheid werd veroordeeld. Zijne handels-expeditiën naar Bandjermasin hadden daarom ook ten doel gehad, het verkrijgen van eenen afstand van grondgebied, alwaar hij zich met zijne talrijke, meest *vrouwelijke*, volgelingen zou kunnen vestigen, ontslagen van de lastige nabuurschap van eene Europesche Maatschappij. De Sultan, die zich wel onder de Britsche vanen wilde scharen, maar zeer wel inzag dat de bloote vestiging van eenen Engelschen gelukzoeker zijn gezag wel ondermijnen, maar hem geene bescherming verleenen zou, gaf op de voorstellen die hem van wege A. Hare gedaan werden, een ontwijkend antwoord.

In de ontwerpen door Raffles te Malakka gevormd en door hem schriftelijk aan Lord Minto bekend gemaakt, was Borneo niet vergeten. Op dat eiland vooral moest, na de verovering van Java, de aandacht der Britsche ambtenaren gevestigd worden, ten einde door territoriaal bezit, de rijkdommen van allerlei aard, in den grond verborgen, aan den dag te brengen [1]. Geen wonder derhalve dat Raffles een genegen oor leende aan de plannen van Hare, en hem de belofte deed dat, Java eenmaal in de Britsche magt zijnde, zijne vestiging te Bandjermasin krachtig zou worden ondersteund.

Na de verovering van Java in 1811 verliet Hare Malakka en kwam Raffles aan zijne belofte herinneren; het vestigen van een Engelsch etablissement te Bandjermasin en de benoeming van Hare tot Resident daarvan, waren de gevolgen van deze herinnering.

Nadat de nieuwe Resident namens zijn Gouvernement met den Sultan een gewoon kontrakt van suzereiniteit had gesloten, begon hij

---

[1] *Memoir of the life and public Services of* Sir STAMFORD RAFFLES, p. 59 en 60.

te zorgen voor de verwezenlijking van zijn geliefkoosd ontwerp, en wist van den Sultan de vergunning te verkrijgen om zich te mogen vestigen in het landschap Molukko, gelegen in het zuidelijk schiereiland van Borneo, grenzende ten noorden aan de Sultans landen en overigens aan dè zee.

Een ooggetuige, die de plaats in 1817 bezocht, zegt er van, dat de grond vruchtbaar en voor allerlei kultures geschikt is. Uitgestrekte vlakten, door langzaam rijzende heuvelen en bergen afgewisseld, geven aan het land eenige overeenkomst met sommige gedeelten van Java. In het lage hout krielde het destijds van herten, terwijl de paarden en het hoornvee weelderig tierden in de voedzame grasvelden. De bosschen leveren deugdzaam hout op, waarvan het vervoer wordt begunstigd door rivieren, ver landwaarts in bevaarbaar [1].

Toen Hare van dit land bezit nam was er geene noemenswaardige bevolking. Om daarin te voorzien wist hij van Raffles te verkrijgen, dat vele Javanen derwaarts werden gebragt. "Meer dan 5000 men-"schen (dus zegt de reeds aangehaalde ooggetuige), zoo mannen, "vrouwen als kinderen, hetzij onder den naam van bannelingen, hetzij "onder dien van vrijwilligers, werden tot dat einde van Java verzon-"den, waarvan echter een gedeelte de vaartuigen, die hen moesten over-"voeren, heeft afgeloopen en een ander gedeelte is gedeserteerd, zoodat "het grootst aantal Javanen alhier zelden hooger is geweest dan 3000. "Voor het vervoer derzelven, hetgeen meestal door eenige schepen van "den heer Hare geschiedde, betaalde het Gouvernement in den beginne "25 ropijen per hoofd en 4 ropijen per maand voor onderhoud, doch "deze betalingen zijn naderhand verminderd en hebben eindelijk geheel "opgehouden. Deze lieden werden te Poelo Lampeh geplaatst en ge-"bezigd om, ieder voor zich zelf, een huis te bouwen en daar achter "een tuin aan te leggen. Zij werden afgedeeld in kampongs en over "de gansche bevolking had de heer Hare een hoofd aangesteld, onder "den naam van *Tomongong*, terwijl elke kampong bestuurd werd door een *Demang*."

---

[1] Brief van den Kommissaris van BOECKHOLTZ dd. 21 Januarij 1817.

Een korps *Djajang Sekars* was met de politie belast en maakte met eenige piekeniers en Chinezen een aantal van 150 gewapende manschappen uit.

Men beschuldigde Hare van geringe zorg te hebben gedragen voor de voeding en kleeding van zijne onderhoorigen, en velen hunner met nutteloozen arbeid te hebben bezig gehouden. "Men ziet hier bij "voorbeeld (zoo zegt dezelfde ooggetuige) het geraamte van een huis, "dat zich boven den kruin der hoogste boomen verheft, voor des land-"heers verblijf bestemd was en op 1065 palen, 30 voet boven den "grond, staat. Daaraan hebben, gedurende twintig maanden, dagelijks "meer dan honderd Javanen gewerkt, en niet ver van daar staat een "ander huis, omringd van eenen zeer hoogen *pagger*, waarin wederom "kleinere woningen zijn, tot verblijf dienende van de huisgenooten der "*vrouwelijke* kunne."

Te Kurrow had de heer Hare eene verschansing van palissaden en eene kampong doen oprigten, in de nabijheid van een groot bosch, "waar men bezig was hout te kappen, om een schip van ruim 400 ton "voor hem te bouwen [1]." Er was eene goud- en diamantmijn geopend en er werden allerlei proeven genomen om den vruchtbaren bodem te benuttigen, waarvan de heer Hare evenwel weinig voordeel trok.

"Hij had intusschen (dus lezen wij verder [2]) zijn oogmerk bereikt; hij "bezat een kostbaar land, alwaar hij een afgezonderd en onafhankelijk "verblijf had en welks gemis aan bevolking vergoed werd door een aan-"zienlijk aantal Javasche ingezetenen, die hem door zijnen te toegeven-"den beschermer en vriend, den heer Raffles, ten koste van het Gou-"vernement werden toegezonden en onderhouden, terwijl door de oog-"luiking van den Resident, die hij zelve was, de landheer van Mo-"lukko die vrijheid had om zonder eenige tolbetaling handel te drijven "en ongestoord te monipoliseren in *zout*, welk artikel in den oosthoek "van Java, misschien alleen ten zijnen behoeve, op zulke lage prijzen

---

[1] Het schip is voltooid geweest en heeft onder den naam van *Borneo* verscheidene jaren gevaren.

[2] Ut supra.

"is gehouden. Dan, na het vertrek van Lord Minto [1], verminderde "en verviel eindelijk de invloed van den heer Raffles, en daarmede ook "de hulp die Hare, tot dus ver, van hem had genoten. De geldelijke "onderstanden werden geknot en hij genoodzaakt naar nieuwe mid-"delen uit te zien, tot onderhoud van de groote menigte menschen die "op zijn land waren en nog niet geleerd hadden uit den grond hun "bestaan te zoeken. Hij ging toen over tot eene daad waartoe hij zich "als Souverein van het land (Molukko) geregtigd achtte. Hij rigtte "namelijk eene munt op, waarin hij tinnen en koperen duiten liet "slaan van minder waarde dan de oude Compagnies en Javasche dui-"ten. Deze duiten gaven veel voordeel en gerief in de betaling van "het volk; doch zij zijn thans (1817) gedaald tot op 100 procent "verlies. Te Bandjermasin verminderen zij nog dagelijks in waarde, "vermits de dwang, waaronder men lag, om dat valsche geld voor "goede munt aan te nemen, sedert de vestiging van het Nederlandsch "bestuur is weggenomen."

Tot goed verstand van hetgeen verder met den heer Hare voorviel is eene korte staatkundige herinnering onvermijdelijk.

De Gouverneur-Generaal Daendels had in het jaar 1809 het Nederlandsche etablissement van Bandjermasin, als te kostbaar, opgebroken, na de forten *Tatas* en *Tabaniou*, met eenig oorlogsmateriëel te hebben overgegeven aan den Sultan, die de waarde daarvan, bij ontstentenis van gereed geld, betaalde met eenen zuiveren diamant. In 1812 herstelde Raffles het etablissement en Bandjermasin werd een der onderhoorigheden van Java, bepaaldelijk bestemd, gelijk wij reeds gezien hebben, tot een verblijf voor gedeporteerde Javanen. Toen in 1816 de Nederlandsche Kommissarissen-Generaal met de Britsche Luitenant-Gouverneur en Raden onderhandelden over de bij het vredestraktaat bepaalde teruggave der Nederlandsche Bezittingen in den Oosterschen Archipel, ontstond ten aanzien van Bandjermasin verschil. Van de Nederlandsche zijde werd beweerd, dat, vermits krachtens het vredestraktaat,

[1] Lord MINTO verliet Calcutta om naar Engeland terug te keeren, in de maand November 1813 (Zie *Memoir* enz. p. 195.)

aan Nederland moest worden teruggegeven al wat op den 1[sten] Januarij 1803 Nederlandsche bezitting was, Bandjermasin daaronder moest begrepen worden; de Engelschen daarentegen wilden van geene *teruggave* hooren, bewerende dat zij slechts konden *teruggeven*, wat zij hadden veroverd. "Banjermasin (zeiden zij) behoort niet tot deze kategorie; wij vonden "het door u verlaten; het was niet begrepen in het conquest van 1811; "wij hebben ons, na dien tijd, krachtens eene overeenkomst met den "Sultan, daar gevestigd; wij willen er niet gevestigd blijven en zullen "de plaats *verlaten*, maar wij hebben de bevoegdheid niet ze u *over te* "*geven*; wilt gij u, na ons vertrek, daar andermaal vestigen, dan moet "gij u met den Sultan deswege verstaan."

Onder gewone omstandigheden zou deze bewering der Britsche ambtenaren geene zorg hebben gebaard aan de Nederlandsche Kommissarissen-Generaal, maar nu verontrusteden deze zich over eenen maatregel die, bij ontstentenis van genoegzame eenstemmigheid, de rust op Java kon in gevaar brengen, door het terugzenden derwaarts van een aantal gedeporteerden, waaronder zich zelfs personen bevonden die in vroegere rustverstoringen waren betrokken geweest. Van de Nederlandsche zijde werd dan ook voorgesteld dat er een voorafgaand gemeenschappelijk onderzoek te Bandjermasin zou worden ingesteld, maar van den Britschen kant werd dat voorstel ontwijkend beantwoord, tot dat men, geheel onverwachts, vernam, dat een Britsche Kommissaris *alleen* naar Bandjermasin was vertrokken.

Voor deze schijnbaar onheusche handelwijze bestonden bijzondere redenen. De heer Fendall, die in den aanvang van het jaar 1816 den heer Rafffes als Luitenant-Gouverneur van Java was opgevolgd, en het gezag in handen had, toen de Nederlandsche Kommissarissen-Generaal op Java aankwamen, was eenigermate bekend geworden met de wijze waarop het land van Hare was bevolkt geworden. Aan den heer W. Boggie, Britschen Resident van Samarang, droeg hij op daaromtrent een naauwkeurig onderzoek te doen [1]. Het verslag van den heer Boggie

[1] In een gedrukt adres van den heer BOGGIE aan de Bewindhebbers der Engelsche Oostindische Compagnie, gedagteekend Londen den 31[sten] Augustus 1824, komt let-

schijnt den Luitenant-Generaal Fendall te hebben overtuigd dat er inderdaad, bij het opligten en verzenden van Javanen, van beiderlei kunne, naar Bandjermasin, zoo veel willekeur en onregt had plaats gevonden, dat zijn voorganger in het bestuur deswege in een hoogst berispelijk daglicht kon worden geplaatst. Een onderzoek, hetwelk dat gevolg hebben kon, moest eigenaardig uitgaan van het Britsch Bestuur *alleen*, met uitsluiting van het Nederlandsche Gouvernement. Van daar de zending van eenen Britschen Kommissaris, den heer Abraham, naar Bandjermasin en inzonderheid het vertrek van dien Kommissaris met eene overhaasting, die blijkbaar ten doel had eene ontmoeting te vermijden met den ambtenaar (den heer van Boeckholtz) van de Nederlandsche zijde bestemd om zich naar Bandjermasin te begeven.

De bevinding van den heer Abraham is ons niet bekend, maar zij laat zich eenigzins gissen uit eenen brief van den heer James Simpson, een Engelsch regtsgsleerde, wiens gevoelen de heer William Boggie in 1837 vroeg over een door hem aan Lord Melbourne ingeleverd Memorandum, betreffende hetgeen hij noemt "de Bandjermasinsche afschuwelijkheid" (*the Banjermassin enormity*). De heer Simpson zegt in dien brief, dat het bewuste memorandum en zijne bijlagen, duidelijk de volgende verbazende daadzaken (*astounding facts*) berigten:

1. Dat, in 1812, de heer Raffles, destijds Luitenant-Gouverneur van ava, een vriend aanstelde tot Resident van Bandjermasin op het eiland Borneo.

2. Dat de benoemde Resident (zekere A. Hare) van den Sultan van Bandjermasin wist te verkrijgen eene *persoonlijke* gift van 1400 vierk. mijlen lands.

3. Dat deze voorbeeldelooze en onbetamelijke (*indecent*) handeling werd gewettigd (*sanctioned*) en goedgekeurd door den heer Raffles.

---

terlijk het volgende voor: "Your petitioner was commanded by Mr. FENDALL'S "Government to undertake a very laborious and very delicate investigation into the "circumstances attending the deportation of several thousands of the inhabitants of "Java to Bandjermasin, in the Island of Borneo. The result of this investigation, "as it was very important, your petitioner has no doubt is to be found among the "records of the Honorable Compagny in this country."

4. Dat de Resident vervolgens van den heer Raffles vroeg eene *bevolking* (!) voor zijn schaarsch bewoond grondgebied, en dat de heer Raffles aan dat vreemd verzoek voldeed, door hem toe te zenden alle Javanen, die zich wegens overtredingen bevonden in de gevangenissen van Java, hem tevens toestaande 10 Sp. Matten per hoofd, om ze naar Borneo te vervoeren. Dat, vermits bijna al deze personen van de *mannelyke* kunne waren, later een toevoer van *vrouwen* werd gevraagd! Dat daartoe aanmoedigingen werden beproefd, maar dat, toen deze als een gevolg van de gehechtheid der Javanen aan hun land en hunne betrekkingen mislukte, de heer Raffles de vermetelheid (*audacity*) had een bevelschrift (*edict*) uit te vaardigen, waarbij aan de Residenten werd gelast alle *verdachte* personen (van beide kunne) naar Bandjermasin te zenden. Dat eenige Residenten weigerden aan zulk een *schandelijk* (*profligate*) bevel te voldoen, doch dat anderen gehoorzaamden, zoodat gedurende drie jaren en tot dat de heer Raffles door een ander werd vervangen, de Javanen aan de uitwerking van dat bevelschrift waren onderworpen. Dat het onderzoek door den heer Boggie gehouden en de inzage van de door hem overgelegde lijst bewezen, hoe ligtvaardig de meesten der slagtoffers van hunne gezinnen afgescheurd en ter slavernij gedoemd werden, en dat zelfs aan de meesten geen misdrijf hoegenaamd kon worden ten laste gelegd.

5. Dat op deze wijze ongeveer 3167 onderdanen der Britsche Kroon werden *geroofd* (*kidnapped*) en ter slavernij gedoemd, van welk aantal 453 zijn gestorven, 1100 naar de bosschen gevlugt, 1075 als *vrije menschen* naar Java teruggezonden door de, ten gevolge van het rapport van Boggie afgevaardigde Kommissarissen, terwijl 529 anderen door die Kommissarissen (blijkbaar zonder voldoende redenen) werden achtergelaten om een op stapel staand schip te voltooijen.

6. Dat het straks genoemde bevelschrift (*edict*) van den heer Raffles, uitgevaardigd den 31sten Mei 1813, lijnregt in strijd was, eensdeels met de Parlementsacte (51, Geo. III, Cap. 23) waarbij, anderhalf jaar te voren, dusdanige deportatiën waren verklaard te zijn *felonic* en strafbaar met transportatie gedurende 14 jaren, en ten anderen met de proclamatie door Raffles zelf uitgevaardigd om gevolg aan voornoemde

parlementsacte te geven, weinig meer dan drie maanden voor dat hij die wet zoo grovelijk verkrachtte [1].

Bij het beoordeelen der mededeelingen van den heer W. Boggie dient niet te worden verzwegen, dat hij persoonlijk gebeten was op den heer Raffles, die hem gedurende zijn ambtenaarschap op Java, volgens zijn voorgeven, verongelijkt had; men dient derhalve geene andere beschuldigingen aan te nemen dan dezulken die door bewijzen gestaafd zijn, of door bekende omstandigheden een hoogen graad van waarschijnlijkheid hebben verkregen. Onder de punten die als waar kunnen worden aangemerkt, behoort het 2de en evenzoo de *qualificatie* in het 3de punt aan de vereenigde handeling van Hare en Raffles gegeven, daar het van algemeene bekendheid is, dat het aan alle Britsche ambtenaren uitdrukkelijk is verboden geschenken aan te nemen van de oostersche Vorsten, met wie zij ambtshalve in aanraking komen. Dit is, nog niet lang geleden, gebleken in het geval van Sir James Brooke, die, als Britsch Consul bij den Sultan van Boerné, de steenkolenmijnen, hem door dien Vorst geschonken, niet heeft mogen behouden, maar ze heeft moeten afstaan aan de Borneo-Maatschappij.

Wat nu het 4de punt van beschuldiging betreft, wij hebben het daarin vermelde *edict* van Raffles van 31 Mei 1813 niet onder de oogen gehad, maar hebben kennis aan zijne *circulaire* van den 28sten April 1815 [2], die allezins bevestigt dat, tot dien tijd althans, geene vaste beginselen bestonden omtrent het zenden van Javanen naar Bandjermasin, zoodat gedurende de jaren 1812, 1813 en 1814 en gedeeltelijk nog in 1815 willekeur de eenige regel was. En wanneer wij nu de beginselen in de circulaire voorgeschreven van nabij beschouwen, dan kan niet worden ontkend, dat zij geenszins geschikt waren de deur te sluiten tegen onregt en misbruiking van magt. In de circulaire wordt, behalve over geheel vrijwillige emigranten, gesproken van twee kategoriën van personen, namelijk:

---

[1] Zie Bijlage N°. 1.

[2] Zie Bijlage N°. 2, zijnde het afschrift van de bewuste circulaire, berustende in het Archief van Pasoeroean.

a. Misdadigers veroordeeld tot dwangarbeid en deportatie, bij een door den Luitenant-Gouverneur bevestigd vonnis van den regter.

Dat aan dezulken Bandjermasin tot verblijf werd aangewezen, zullen wij niet afkeuren. De voorwaarden dat zij door den Regter moesten zijn veroordeeld, snijdt elke willekeurige toepassing af.

b. Vagebonden en personen, schuldig, hetzij aan kleine diefstallen, hetzij aan herhaalde kleine overtredingen, die hen wel tot onwaardige en ongeschikte leden der maatschappij maken (*unworthy and improper members of society*) en daarom hunne verwijdering eischen, maar evenwel niet op gelijke lijn met dezulken die, ten afschrik van anderen, veroordeeld zijn tot dwangarbeid in een ver afgelegen land.

In de toepassing van dit voorschrift kan veel willekeur geheerscht hebben, wel eenigzins, maar niet genoegzaam beteugeld door het vereischte, "dat het bevel tot verzending moest onderteekend worden door den Luitenant-Gouverneur." Men kan zich eenig denkbeeld van het ongenoegzame van die voorzorg maken, wanneer men, onder een staat van bannelingen, door Hare opgemaakt den 31sten Julij 1816, de aanmerking leest: "dat hoezeer alle documenten, met de bannelingen ontvan- "gen, zijn bewaard geworden, de lijsten zoo verward en onvolledig zijn, "dat hij zijn staat hoofdzakelijk heeft moeten zamenstellen uit een ge- "houden onderzoek[1]." Aan die verzendingen werd een glimp van menschlievendheid gegeven door de verklaring, dat zij plaats hadden "om den "persoon buiten de verzoeking tot het begaan van misdaden te plaatsen en hem de gelegenheid te geven om op eene eerlijke wijze zijn levensonderhoud te verdienen;" maar treedt op deze wijze het gezag niet op een hoogst gevaarlijk terrein en stelt het zich niet bloot om het werktuig te worden van de wraakoefeningen en de willekeur der hooge en lage plaatselijke ambtenaren, Europesche zoowel als Inlandsche?

Maar hetgeen vooral gevaarlijk moet worden geacht, is het voorschrift om zoo veel doenlijk *jonge vrouwen* te zenden. Na te hebben gesproken van de wenschelijkheid dat de bevolking van het nieuwe etablissement uit personen van beide kunne besta, zegt de circulaire: "De Luite-

---

[1] Zie Bijlage N°. 3.

"nant-Gouverneur verlangt dat aan de inlandsche ambtenaren het bevel "worde gegeven om, hetzij door kleine geschenken, hetzij door het af-"lossen van hare schulden, jonge vrouwen over te halen om vrijwillig "naar Bandjermasin te vertrekken. Degenen die zich daartoe genegen "zullen verklaren, zullen vervolgens gereed worden gehouden om te "worden ingescheept." Hier geldt de algemeene aanmerking, dat een verlangen van den Landvoogd, door eenen ligtzinnigen en gedienstigen Resident aan de inlandsche hoofden kenbaar gemaakt, veelal beschouwd wordt als een *bevel*, waaraan, onverschillig hoe, moet voldaan worden. Hetgeen het bewuste voorschrift nog bedenkelijker maakte was deze bijvoeging: "Ten aanzien van dit onderwerp zal de heer Hare zich waarschijn-"lijk tot u wenden en gij zijt gemagtigd hem elke hulp te verleenen, "waaruit geene uitgaven voor het Gouvernement kunnen voortvloeijen."

Wat nu de inzigten van Hare omtrent dit onderwerp waren, lezen wij uit een memorandum van zijne hand, hetwelk bij eene latere circulaire van den 31sten Augustus 1815 aan alle Residenten op Java werd gezonden, *"als een door den Luitenant-Gouverneur gewettigd voorschrift."* In dat memorandum wordt gezegd: "Met referte tot § 4 van de onlangs uit-"gevaardigde circulaire over dit onderwerp, moet men vreezen dat het "stelsel van vrijwillige verhuizingen, geen genoegzaam aantal vrouwen "zal opleveren, zoo het niet door de plaatselijke autoriteiten wordt "geschraagd. Het zou den maatregel, waarvan het Gouvernement de "noodzakelijkheid inziet, zeer bevorderen, zoo de Resident de inland-"sche districtshoofden gelastte, pogingen aan te wenden om vrouwen "van *goed gedrag* over te halen door middel van kleine voorschotten. "Vrouwen van *losse zeden*, die schadelijk voor de Maatschappij zijn, "als de aanleiding tot de meeste overtredingen waaraan de mannen zich "schuldig maken, zijn geschikte voorwerpen om te worden weggezon-"den. Eene goede politie eischt dit, ook in het belang der rust. Men "verwacht dat van deze soort velen zullen worden gevonden; zij zijn "gemakkelijk te onderscheiden en vallen niet in de termen om voor-"schotten te bekomen."

De heer Hare schijnt in zijn memorandum vooral het oog te hebben gehad op de *Ronggengs* of dansmeiden, die inderdaad gemakkelijk

door haar beroep te onderscheiden, en in den regel geene Lucretia's zijn. Men mag het intusschen voor de Javaansche Bayaderen als eene gelukkige omstandigheid beschouwen, dat de Javanen in het algemeen en de Hoofden in het bijzonder in hoogen mate op de openbare dansvertooningen zijn verzot, zoodat er bij hen meer geneigdheid zal hebben bestaan om de bevelen van Raffles, ten aanzien van de *Ronggengs*, te weerstreven, dan ze te behartigen. Door Hare zelf weten wij intusschen dat die bevelen zijne kolonie met een vrij aanzienlijk getal vrouwen hebben verrijkt, want in zijn reeds vermeld rapport van 31 Julij 1816 stelt hij het aantal vrouwelijke gedeporteerden op.........462

Onder dezen waren, zegt hij, regterlijk veroordeelden.......80		
Vrouwen die hunne gedeporteerde mannen hadden vergezeld.137		
	———	217
	De overige.......	245

zijn (zegt hij verder) zonder sententiën weggezonden ter zake van slecht gedrag. Het verdient ook opmerking, dat in het opgegeven getal van 462 vrouwen, niet minder dan 451 onder de *levenslang* gedeporteerden waren opgeschreven [1]. Voorwaar men zal te vergeefs een tweede land zoeken, waar het geoorloofd beroep van danseres en de presumtie van onkuischheid met zulke strenge straffen werden bezocht, en men komt mitsdien tot de slotsom, dat zoo al de beschuldiging van den heer Boggie overdreven mag zijn "dat 3167 onderdanen der Britsche Kroon werden geroofd (*kidnapped*) en tot slavernij gedoemd," die beschuldiging als bewezen mag beschouwd worden ten aanzien van de 245 vrouwen in het rapport van Hare genoemd.

Wij hebben reeds gezien dat en waarom van de Britsche zijde elk gemeenschappelijk overleg met de Nederlandsche ambtenaren ten aanzien van het terugzenden der Bandjermasinsche gedeporteerden werd vermeden. Bij de aankomst op Java van elk transport had een nieuw onderzoek plaats, ditmaal door gemengde Commissiën, hetwelk onver-

[1] Zie Bijlage N°. 3.

mijdelijk was omdat de bannelingen werden aangebragt met Engelsche vaartuigen en het onderzoek mitsdien geschiedde onder de Britsche vlag, terwijl men zich van de Nederlandsche zijde verzettede tegen het ontschepen der gedeporteerden, tenzij een nader onderzoek voorafging, gevolgd door eene bepaalde uitspraak van het Nederlandsche gezag, te noodzakelijker omdat zich onder de bedoelde personen ook staatkundige bannelingen bevonden. Een enkel voorbeeld zal het nut van die voorzorgen in een helder licht plaatsen.

Onder het bestuur van Raffles was naar Bandjermasin gezonden zekere Pangeran Radja Laut-an, zoon van den verbannen Cheribonschen Prins, Radja Kanoman. Terwijl over de Bandjermasinsche gedeporteerden te Batavia werd onderhandeld, ontstonden in December 1816 ernstige onlusten in de Krawangsche en Cheribonsche distrikten [1] en vernam men dat een gedeelte der opstandelingen tot leus had aangenomen de nabijzijnde terugkomst van het gebannen hoofd, dien zij als hunnen Heer wilden te gemoet gaan. Ter zelfder tijd kreeg het bestuur te Batavia kennis dat de bewuste persoon zich onder den valschen naam van *Mas Achmad*, aan boord van het te Soerabaja aangekomen schip "Princess Charlotte" bevond, en nu gaven de Nederlandsche Kommissarissen-Generaal in allerijl aan den Resident van Soerabaja het bevel om zich van Mas Achmad en zijn gevolg meester te maken en ze in verzekerde bewaring te plaatsen. Van de Britsche zijde werd deze daad aanvankelijk beschouwd als eene schending der Britsche vlag, eene bewering waaraan echter geen verder gevolg werd gegeven, omdat waarschijnlijk de overtuiging ontstond, dat de handeling in de gegeven omstandigheden onvermijdelijk was, vooral tegenover het onloochenbaar feit dat de gezagvoerders der vaartuigen, die de bannelingen van Bandjermasin terugbragten, aldaar van den Britschen Kommissaris het schriftelijk bevel hadden ontvangen, "om ze op Java aan land te zetten."

Wat hiervan ook zij, door de geschikte maatregelen der Nederlandsche Kommissarissen-Generaal en de medewerking der Britsche ambte-

---

[1] Het *Tijdschrift van Ned. Indië*, III[de] Jaargang, II[de] Deel, p. 304, bevat eenige bijzonderheden omtrent dezen opstand.

naren liep het opbreken van de inrigting te Bandjermasin zonder verdere rustverstoring op Java af. Het verder lot van de onderscheiden soorten van gedeporteerden blijkt niet, maar het is waarschijnlijk dat de staatkundige bannelingen later werden vervoerd naar de Molukkos, dat de regterlijk veroordeelden naar luid van de tegen hen bestaande vonnissen werden behandeld en dat eindelijk de personen die op de reeds beschrevene ligtvaardige wijze waren opgeligt en weggevoerd, op vrije voeten zijn gesteld. Wat er geworden is van de 529 Javanen die, volgens het berigt van den heer Boggie, te Bandjermasin waren gelaten om het op stapel staande schip van den heer Hare te voltooijen, wordt niet opgegeven.

Verdient de hulp door Raffles verleend, om Hare van *menschen* te te voorzien, de hoogste afkeuring uit een zedelijk en staatkundig oogpunt, zij was in betrekking tot de geldmiddelen van het hem toebetrouwde Gouvernement niet minder verwerpelijk. In de jaren 1812, 1813, 1814, 1815, tot en met ult° April 1816, bedroegen de uitgaven van het bannelings-etablissement 649,685 en de ontvangsten slechts 92915 Java-ropijen, zoodat het nadeelig slot in ruim vier jaren was gestegen tot 556770 Java ropijen [1].

Nadat Bandjermasin weder was geworden eene Nederlandsche bezitting, schijnt men aanvankelijk den heer Hare ongemoeid te hebben laten wonen op het land Molukko, misschien om hem den tijd te geven zijn schip *Borneo* te voltooijen. Inmiddels werd de vraag, wat verder ten zijnen aanzien moest geschieden, ernstig overwogen. Dat men hem gaarne van daar zou zien vertrekken, behoeft ter naauwernood gezegd te worden; maar op welke wijze zou dat doel, zonder onbillijkheid, kunnen worden bereikt? ziet daar wat te beslissen stond. Zoo de Sultan hem het land Molukko inderdaad in vollen eigendom en met zekere Souvereiniteitsregten had afgestaan, zou eene minnelijke schikking, des

---

[1] Zie Bijlage N°. 4.

noods eene schadeloosstelling, het eenige middel zijn geweest om aan den abnormalen toestand, dien men daar vond, een einde te maken; maar Hare, hoezeer hoog opgevende van zijne verkregene regten, bleef het bewijs dat hij inderdaad regten bezat steeds schuldig. Aan den anderen kant beweerde de Sultan, dat hij aan Hare slechts mondeling had toegestaan om, zoo lang hij Resident van Bandjermasin zou zijn, het land Molukko te gebruiken als eene lustplaats. Hierbij kwam dat men van lieverlede de zekerheid bekwam, dat hetgeen Hare beweerde, naar den strengen letter der Britsche bepalingen omtrent het aannemen van geschenken door ambtenaren, eene onmogelijkheid was, zoodat als zeker kon worden aangenomen, dat, al had ook de Sultan aan Hare eene akte van afstand verleend (hetwelk de Vorst stellig bleef ontkennen), die daad zou moeten beschouwd worden als door de Britsche wetten vernietigd.

In dezen stand der zaak, en na overleg met den Sultan van Bandjermasin, werd in het jaar 1818 door het Nederlandsch Gouvernement bezit genomen van het land Molukko, en werd aan Hare niets anders toegestaan dan eene schadeloosstelling voor eenige wapenen en amunitie die men daar vond en die zijn bijzonder eigendom waren.

Eene poging omtrent dezen tijd door Hare aangewend om het Britsch Gouvernement voor zijne zaak te winnen, bleef zonder gevolg. Door intusschenkomst van zijnen ouden vriend en beschermer Raffles (die inmiddels Gouverneur van Benkoelen was geworden) bood hij aan om aan het Britsch Gouvernement af te staan "het land en de territoriale regten hem door den Sultan van Bandjermasin geschonken." Dit aanbod werd met voorbehoud van nadere mededeelingen door Raffles den 7den Junij 1818 ter kennis gebragt van den Gouverneur-Generaal van der Capellen, die den brief onbeantwoord liet en niets meer van de zaak vernam [1]. Dit stilzwijgen van het Britsch Gouvernement kan worden geacht het zegel te hebben gedrukt op den naam door Boggie aan de gansche handeling waarvan hier spraak is, gegeven, namelijk dien van *the Banjermassin enormity*.

[1] Zie Bijlage N°. 5,

BIJLAGEN.

BIJLAGE N°. 1.

BANJERMASSEN OUTRAGE.

(COPY)

LETTER from JAMES SIMPSON, Esq., Advocate, conveying his opinion of the result of the Enquiry conducted by Mr. WILLIAM BOGGIE, late Resident of Samarang, into the Kidnapping and Banishment of several Thousands of the unoffending Inhabitants of Java to Borneo, as bearing on Mr. BOGGIE'S claims on the British Government.

To WILLIAM BOGGIE, *Esq.*

Dear Sir,

I have perused your printed Memorandum, &c. of the Banjermassen enormity, and the letter annexed to it, addressed to Lord Melbourne. I much commend the delicacy which has determined you to separate the claim which your labours in that investigation entitle you to make, from the claims founded on your own unprecedented wrongs; and the more so, that your knowledge of that disgraceful proceeding might have been converted by you into an engine of certain energy in securing that attention to those other claims, which it is too obvious they have never *yet* obtained.

It is not your individual duty to clear your Country from that foul stain; and you have, with that high feeling which has marked your whole public life, and which has rendered you the victim of the unscrupulous among whom you had the misfortune to be placed, refrained from bringing the Banjermassen felony before the British public.

But there is one use of it which, in justice to yourself, you are entitled and called upon to make, — namely, to lay its details before the Government from whom you claim that justice, to which heart-sickening delay has only strengthened your right, as a key to the history of the oppressions and wrongs which you have suffered.

Before the affair of Banjermassen, your ruin was determined on by an unprincipled conspiracy. The *injurer's* hatred was directed towards you. It met you at every turn in your chequered life. Your presence was an intolerable *eye* upon public plunder, and your inquiry and report upon the Banjermassen affair, in which your well marked enemies were the chief actors, filled up the measure of their hostility towards you, and suggested that well arranged *delay*, for no less than *fifteen months*, of the settlement of your accounts (these a pattern of correctness and accuracy), which too well succeeded in ruining your fortune and prospects in life; and, — while even inferior officers realized fortunes, and your enemies enormous wealth, — in returning you to Europe, after a course of most meritorious service, in a state bordering on destitution. I humbly think it is impossible that a high-minded Minister of the Crown can give the degree of attention to your case which is necessary to a thorough understanding of it, without feeling morally and legally compelled, for the honour of the Government and the Country, to do you full justice.

From your clear memorandum and proofs, which ought to be carefully read, the following appear to be the astounding facts of the affair of Banjermassen: —

1. In 1812, Mr. Raffles, then Lieutenant-Governor of Java, appointed a friend of his own Resident at that place, in the Island of Borneo.

2. That person (a Mr. Hare) contrived to obtain from the Sultan of Banjermassen, a *personal* grant of above 1400 square miles of territory!

3. This unprecedented and indecent transaction was sanctioned and approved by Mr. Raffles.

4. His new *territories* being thinly peopled, the Resident applied to Mr. Raffles for a *population!* and, in compliance with this singular demand, Mr. Raffles *gave* him all persons detained for offences in the

jails of Java, and allowed him ten dollars a-head to transport them to Borneo. But as these persons were chiefly males, a *supply of females* was required! Inducements were first tried, but as these did not succeed with a people remarkably attached to their country and kindred, Mr. Raffles had the audacity to issue an edict, commanding all the Residents in Java to seize upon all *suspicions* persons (of either sex), and forward them to Banjermassen. Some of the Residents, to their honour, refused obedience to this most profligate decree; but others complied with it; and, for nearly three years the natives of Java were subjected to its operation, until the removal of Mr. Raffles from the Government.

The investigations which you conducted, and the catalogue of the unhappy sufferers, with the pretexts for their transportation, appended to your memorandum, bear witness to the slender grounds upon which the great majority of the victims were torn from their families and country, and sent into slavery. Indeed, it is plain that the great majority were innocent of any offence whatsoever.

5. The results were, that nearly 3167 subjects of the British Crown were kidnapped and sent into slavery.

Of these 453 are reported to have died; 1110 to have fled into the woods without the means of subsistence, and defence against the wild beasts which abound in that country; 1075 were returned to Java by the Government Commissioners, who were sent to Banjermassen in consequence of your report, these being declared FREE PERSONS; while 529 were left (decidedly inconsiderately), by the Commissioners themselves, to finish a ship on which they were at work.

6. Mr. Raffles' edict, being dated 31st May 1813, was in the face of the act of Parliament, the 51st of Geo. III. cap. 23, which, a year and a half before, declared all such deportations felony, punishable with fourteen years' transportation; and, yet more, was in the face of Mr. Raffles' own proclamation, promulgating that act of Parliament to his government of Java, little more than three months before this his own gross violation of the law so promulgated.

It is impossible for an impartial person to doubt that any upright

and honourable man, who, like you, fearlessly and conscientiously inquired into and brought such crimes to light, would infallibly incur the hatred, and experience, to their utmost power, the revenge, of the men who were capable of being the perpetrators of them.

I am, Dear Sir, with sincere esteem,

Your obedient Servant,

(Signed) JAMES SIMPSON, *Advocate.*

Northumberland Street,
Edinburgh, 18th Dec. 1837.

(*True Copy; Original in my possession.*)

W. BOGGIE,
Late British Resident
over the Samarang Districts in Java.

BIJLAGE No. 2.

CIRCULAR
No. 160.

SERVICE.

TO LIEUT. JOURDAN, RESIDENT, PASSEROANG.

Sir!

The Honble the Lieutenant Governor in Council having had under consideration the propriety of regulating the principles on which convicts or settlers shall be sent or shall proceed to Banjarmassin, I am directed to transmit to you the following rules for your information and guidance in such cases.

2. In sending to Banjarmassin persons convicted of offences, a clear destinction is to be made between convicts sentenced by Courts of Law, on conviction of crime, to hard labour and transportation beyond seas, and Persons who are arrested as vagrants or found guilty of petty theft or repeated trifling offences, which, though it may render them unworthy

and improper members of society, and may require their removal, does not incur the sentence of banishment to hard labour in a distant country under such public example as serves to mark their offence.

3. The Lieutenant Governor in Council therefore considering that the mode of treatment in these two cases should also be decidedly different, has been pleased to pass the following orders.

Persons sentenced by the Courts of Justice to transportation as a punishment for their crimes, are liable to all the penalties and privations dependant on the legal execution of that punishment. When the sentence in such cases has been confirmed by the signature of the Honble the Lieutenant Governor, the convict is to be sent to Banjarmassin at the public expense. The persons also who for lesser offences are directed to be sent away under the Signature of the Lieutenant Governor, are sent at the public expense, but for such as may be induced to proceed to Banjarmassin as *colonists*, no expenses are to be incurred by Government.

The two latter classes forfeit no right of which they ever possessed. They proceed either voluntarily, or are removed from temptation to crime and placed in a situation where they may be induced to earn an honest livelihood, and it is not considered proper that in embarking for Banjarmassin they should be subjected to the penalties and privations which the Law directs for convicts.

The Lieutenant Governor in Council therefore directs that preparatory to embarkation they be allowed, under a Guard, to revisit their Families — that an account be taken of and assistance given to recover all the property belonging to them, and to realize by sale the value of what cannot be embarked; that in all cases when the Family of the party are disposed to accompagny him, they have every facility in doing so; and further that if the wife declines to accompany her husband, such arrangements be made with regard to the children and property as are consistent with, and conformable to the native Laws and Usages of the country.

4. This rule you will accordingly be pleased to attend to in future cases, and as it is essential to the tranquillity and improvement of a

new Etablishment that the Population should bear a due proportion of both sexes, the Lieutenant Governor in Council desires that the native authorities be directed to assist in procuring young women to proceed voluntarily to Banjar by a small consideration or by release from debts, and when such may have agreed to go, they should be held in readiness for embarkation. On this subject Mr. Hare will probably communicate with you, and you are authorized to afford any assistance not involving any Expense to Government.

5. Many of the people already at Banjarmassin having complained loss of property and effects when sent away, and some having Families who may now be disposed to join them, the Resident of Banjarmassin has been permitted to make the necessary inquiries on this point, as well as eventually to allow some of the men to visit their homes, and you are authorized to give orders to the officers of Police under your authority to assist in the same in such manner as appear to you proper and lawful, according to native Usages.

6. I am further directed to acquaint you that with a view to carry into effect the Regulation noticed in the 3d Paragraph of this Letter, in all cases where a person is embarked for Banjarmassin at the public expense, a copy of the confirmation of the sentence by the Lieutenant Governor is to be forwarded to the Resident by the same opportunity; and you will invariably transmit to the Secretary to Government a Duplicate of the Documenis so given in order to their becoming vouchers in the auditors office.

I have the honor to be

Sir

Your most Obedt Servant

(*was get.*) C. ASSEY,

Secret. to Govt.

Batavia,
the 25 April 1815.

Voor Kopie conform.

De Secretaris bij den Resident van Pasoeroean,

WYNMALEN.

BIJLAGE N°. 3.

ABSTRACT OF A REPORT FROM MR. HARE OF CONVICTS AND SETTLERS AT BANJERMASSIN. 31 JULY 1816.

Convicts.	Men.	Women.	Children.
Under sentence for life	809	451	123
〃 〃 25 years	9	〃	〃
〃 〃 20 〃	2	〃	〃
〃 〃 15 〃	6	〃	〃
〃 〃 14 〃	7	〃	〃
〃 〃 10 〃	15	3	〃
〃 〃 7 〃	6	〃	〃
〃 〃 6 〃	3	1	〃
〃 〃 5 〃	16	1	〃
〃 〃 4 〃	8	〃	〃
〃 〃 8 〃	2	3	〃
〃 〃 2 〃	14	〃	〃
〃 〃 1 〃	10	3	〃
Total	907	462	123

Remark of Mr. Hare.

Of the Women 80 are from sentences, 137 who have accompanied their husbands and the remainder have not brought lists of sentence, but have been sent for bad conduct and are included here as connected now by mariage; some of them also having come voluntanly and none heing registered. The names of both sexes have been so frequently changed and the lists so deficient and irregular, that the above list is more formed by inquiry, than from documents, though all which have come to hand are preserved.

Of the above the following have exceeded the term of transportation:

6 men transported for 2 years.

4 men and 2 women for 1 year.

cf. true Copy,

(*get.*) C. ASSEY.

Secretary.

BIJLAGE N°. 4.

TO C. ASSEY, ESQ. *&c. &c. &c.*

Sir!

In answer to your letter of the 7de Inst. requiring a Statement of the Charges and Receipts of Banjermassing Residency according to the form founded; I have the honor herewith to enclose an account current for the years 1812, 13, 14 *&* 15, showing all the Charges and Receipts of Banjermassing, from which will be seen the immense Balance coming to its debet, and at the same time I cannot help remarking that the actual expenses of that Recidency have greatly exceeded the amount estimated for by Mr. Hare when last at Batavia.

I take at the same time the liberty of forwarding to you a number of contingent Bills, which were annexed as vouchers to Mr. Hare account, but which ought to be passed in Council

I have the honor to be

(*Signed*) J. G. BAUER.

Accountant office,
Batavia, 13 Sept. 1816.

ACCOUNT CURRENT OF THE CHARGES OF THE SETTLEMENT OF BANJERMASSIN.

Dr. TO ADVANCES AND PAYMENTS MADE ON ACCOUNT OF THE SETTLEMENT.

IN THE YEAR.	1812.		1813.		1814.		1815 till ulto. April 1816.		TOTAL.	
Fixed Establishment........	41879	6	45399	6	52879	6	71605	18	211763	6
Subsistence to convicts......	2088	14	31338	20	90388	18	61411	26	185227	18
Shipping..................	—	—	15840	—	16476	22	11110	14	43427	6
Contingencies..............	1642	1	8246	22	42425	25	39415	19	91730	7
Rations to the Establishm...	—	—	—	—	5300	8	5878	12	11178	20
Extra guards...............	—	—	—	—	16274	15	15840	—	32114	15
Presents to native Chiefs &c..	—	—	—	—	6537	13	—	—	6537	13
Stores sent to Banjermassin.	8561	18	328	24	7766	1	7050	4	23706	17
Additional salary to Mr. Hare for 35 months............	—	—	—	—	—	—	19250	—	19250	—
Extra allowance to the same.	—	—	—	—	—	—	24750	—	24750	—
Total Java Rups.....	54171	9	101153	12	238048	18	256312	3	649685	12

BY REVENUES. **Cr.**

IN THE YEAR.	1812.		1813.		1814.		1815 till ulto. April 1816.		TOTAL.	
Port duties fr. 1812 tot ulto. Dec.	—	—	—	—	40252	16				
Farms 〃 〃 〃 〃 〃	—	—	—	—	8665	24	29865	7	80486	3
Pases to Vess. 〃 〃 〃 〃	—	—	—	—	1702	16				
Sale of stores..............	—	—	—	—	1375	—	4474	26	5849	26
Contingencies..............	—	—	—	—	6579	9	—	—	6579	9
Total Java Rups.....	—	—	—	—	58575	5	34340	3	92915	8
More Charges than Revenues, or Balance against the Establishment. Java Rups.	54171	9	101153	12	179473	13	221972	—	556770	4
Total Java Rups.....	54171	9	101153	12	238048	18	256312	3	649685	12

Batavia, Accountants office, the 13th September 1816.

(Signed) **J. G. BAUER,**
ACCOUNTANT.

Stores and Stationary sent to Banjermassing in the course of the official year 1815/16 amounting to Java Rupees 4649.15 are not included in the above sum.

BIJLAGE No. 5.

TO HIS EXCELLENCY BARON VAN DER CAPELLEN, GOVERNOR-GENERAL ETC. ETC. ETC.

BATAVIA.

Sir!

I do myself the honor to inform your Exellency that an offer has been made by Mr. Alexander Hare, tendering to the British Government the tract of land and territorial rights alienated to him by the Sultan of Banjermassing on Borneo. Whenever a decision may be passed, I shall do myself the honor of further communicating with your Excellency.

I have the honor to be with the highest consideration,

Sir!

Fort-Marlbro',
the 7 June 1818.

Your Excellencys most obedient and
faithful humble servant

T. S. RAFFLES.